

BIBLIOTEKS – BRUG I DAG OG I MORGEN

*TÆNKETANKEN
ANBEFALER*

Tænk tanken
Fremtidens
Biblioteker

FORORD

Med Tænketanken Fremtidens Bibliotekers store vidensprojekt ”Biblioteksbrug i dag og i morgen: Viden og greb” har vi taget temperaturen på danskernes biblioteksbrug i 2023, præsenteret et nyt nationalt vidensgrundlag og inspireret til et fælles systematisk, strategisk og metodisk sted af tale biblioteksudvikling fra.

I samarbejde med biblioteker og andre aktører har vi afholdt en arrangementsrække med udgangspunkt i projektets tre temaspor: Udsatte brugergrupper, Publikumsudvikling samt Rum, funktion og fællesskab. Ved projektets afslutning i efteråret 2024 udgav vi desuden en række arbejdshæfter med opsamling på de greb, der er præsenteret i arrangementrækken, for at endnu flere kunne få glæde af projektets output.

Med arbejdshæfterne vil vi gerne inspirere til, at den viden projektet har affødt fortsat bliver omsat og implementeret på landets biblioteker. Find derfor følgende arbejdshæfter for inspiration til det videre arbejde:

- Nye perspektiver på unge og udsathed
- Greb til arbejdet med borgere i social udsathed på biblioteket
- Publikumsudvikling i fremtidens biblioteker
- Perspektiver på det inkluderende bibliotek og kulturhus

Nærværende anbefalinger er udarbejdet af Tænketanken Fremtidens Biblioteker og baserer sig på undersøgelsen ”Biblioteksbrug i dag og i morgen – en målgruppebaseret kortlægning” udarbejdet af Moos-Bjerre A/S, november 2023, og Tænketankens efterfølgende dialog med sektoren og relevante samarbejdspartnere.

Fortsat god arbejdslyst!

Tænketanken Fremtidens Biblioteker,
Kristine Lykke Roed og Lotte Hviid Dhyrbye

HOVEDTENDENSER FRA UNDERSØGELSEN

På de følgende sider præsenterer vi nogle tendenser, vi ser i rapporten, og som vi anbefaler, at bibliotekerne fremadrettet har for øje og arbejder videre med.

DER ER STORE FORSKELLE PÅ, HVEM DER BRUGER FOLKEBIBLIOTEKET – HVEM VIL VI VÆRE FOR?

71% af danskerne mener, at folkebiblioteket har stor samfundsværdi, og mere end halvdelen af danskerne bruger folkebibliotekets tilbud mindst én gang i kvartalet, mens 41% bruger tilbuddene på månedsbasis. Det betyder, at folkebibliotekerne bredt i befolkningen ses som en værdifuld samfundsinstitution, ligesom bibliotekerne er en aktiv del af mange danskeres hverdag. Alligevel ser vi, at der er store forskelle på, hvem der bruger biblioteket, og hvem der oplever at folkebiblioteket har personlig værdi for dem. Faktisk ser vi, at brugerandelen svinger mellem hele 89% og 11% blandt segmenterne identificeret i rapporten (figur 23).

Folkebiblioteket er for alle, men når vi ser på tallene, er det ikke alle segmenter, biblioteket er lige relevante for. Det er en diskussion uden et entydigt svar, om bibliotekerne skal være mest for dem, der allerede bruger os, eller arbejde med at nå nye målgrupper. Begge dele er legitime mål, det væsentligste er blot at forholde sig aktivt til spørgsmålet, så der bliver taget bevidste, strategiske valg om, hvem vi arbejder for at ramme i den konkrete, lokale kontekst.

- Det er vigtigt, at branchen bliver opmærksom på egen bias og ser, at de ansatte ofte ligner dem, der besøger biblioteket mest. Måske fordi man ofte ender med at lave tilbud til nogle, der ligner en selv. Det er der ikke noget galt i, men hvis biblioteket ønsker at indfri ambitionen om at være for alle, er det væsentligt, at være opmærksom på denne udfordring og forholde sig aktivt til, hvordan man arbejder med egne bias, så man laver tilbud til dem, man gerne vil ramme.
- Rapportens indsigter giver bibliotekerne mulighed for at arbejde systematisk, metodisk og strategisk med forskellige målgrupper bredt i befolkningen, både eksisterende og potentielle brugere. Fra Tænketankens side opfordrer vi derfor til at bruge rapportens målgruppebaserede resultater og tilhørende greb til publikumsudvikling til en bevidstgørelse, italesættelse og beslutning om, hvilke målgrupper man arbejder med, hvorfor og hvordan.

Find inspiration i arbejdshæfterne: Publikumsudvikling i fremtidens biblioteker, Nye perspektiver på unge og udsathed samt Greb til arbejdet med borgere i social udsathed på biblioteket.

DET KLASSISKE OG MODERNE FOLKEBIBLIOTEK GÅR HÅND I HÅND – DET STILLER KRAV

Det gælder på tværs af segmenterne af biblioteksbrugere og ikke-brugere, at danskernes primære biblioteksformål er materialelån, hhv. vidensrelateret lån¹, oplevelsesrelateret lån² og børnerelateret lån. Det flugter med at mere end 75% af befolkningen mener, at bibliotekets rolle og funktion er hhv. at være sted for opbevaring og formidling af litteratur samt et sted for læring, dannelse og viden. Der er altså ønske og forventning om, at folkebiblioteket fortsat løfter den klassiske biblioteksopgave med at rumme og formidle materialesamlingen. Samtidig ser vi også at omkring 60% af befolkningen mener, at folkebiblioteket skal være et kultursted og et samlingssted for lokalsamfundet, hvilket flugter med idéerne om det moderne folkebibliotek, der er meget mere end selve samlingen.

Det stiller store krav til folkebiblioteket fremadrettet, fordi danskerne har forventninger til, at folkebiblioteket rummer mange funktioner og som sted danner ramme om vidt forskellige tilbud til mange forskellige brugere.

- Vi skal være opmærksomme på, at forventningerne til folkebiblioteket også stiller store krav til det moderne biblioteksrum, der både skal rumme samling, mulighed for viden, fordybelse og dannelse samtidig med det skal være et aktivt, socialt mødested for alle. Det er noget, der bør tænkes ind i både eksisterende og nye biblioteksrum.
- Borgernes vej ind på bibliotekerne er fortsat primært materialesamlingen, og derfor er bogen og lånet stadig vigtigt, når man udvikler det moderne folkebibliotek. Det skal man huske, når man udvikler det moderne folkebibliotek med rum for mødesteder, aktiviteter og alt det, der ligger ud over samlingen.

Find inspiration i arbejdshæftet: Perspektiver på det inkluderende bibliotek og kulturhus.

---

1 Vidensrelateret lån dækker over biblioteket som center for viden, hvilket primært benyttes i forbindelse med faglige interesser, informationssøgning, arbejde og uddannelse.

2 Oplevelsesrelateret lån dækker f.eks. over romaner, digte, musik, film og spil.

DER ER POTENTIALE TIL AT ØGE KENDSKABET TIL BIBLIOTEKSTILBUDDENE

Når vi ser på, hvad der forklarer brugshyppigheden af hhv. det fysiske og digitale biblioteks-tilbud, ser vi, at kendskabet til bibliotekets tilbud har høj forklaringskraft. Det kan lyde banalt, men det er så enkelt, at kendskabet til tilbuddene er afgørende for, om de bliver brugt, ligesom vi ved at manglende kendskab er en af de største barrierer for at bruge biblioteket. Faktisk bidrager kendskab til de digitale bibliotekstilbud til hyppigere brug af det fysiske bibliotek og omvendt bidrager kendskab til de fysiske bibliotekstilbud til hyppigere brug af de digitale tilbud.

2/3 af danskerne mener, at de i nogen eller høj grad, ved hvad biblioteket kan tilbyde dem. Befolkningen vurderer altså overordnet set, at de har godt kendskab til folkebibliotekets tilbud, men i den kvalitative del af undersøgelsen ser vi alligevel, at der bliver efterspurgt tilbud, som allerede findes. Der er altså potentiale i at nå den 1/3 af befolkningen, der siger, at de i lav grad eller slet ikke ved, hvad biblioteket kan tilbyde dem, ligesom den brede befolkning måske selv vurderer deres kendskab bedre, end det egentlig er.

Vi ved desuden, at unges og ikke-brugeres kendskab til bibliotekets tilbud er under gennemsnittet (figur 30), og især ser vi at ikke-brugernes kendskab til de digitale bibliotekstilbud er dårligt (figur 34). Desuden ser vi, at 7/9 af borgersegmenterne vurderer at øget kendskab til bibliotekets digitale tilbud vil kunne få dem til at bruge de digitale tilbud mere end i dag (figur 41).

- Manglende kendskab er interessant at forholde sig til, fordi det modsat mange andre barrierer for biblioteksbrug er et forhold, som biblioteket umiddelbart vil kunne påvirke. Arbejdet med at øge kendskabet kræver en anden form for kommunikation eller kommunikation via andre kanaler, end man allerede bruger i dag. Det kan f.eks. være ved mere målrettet kommunikation og samarbejder med andre institutioner, der har godt fat i de brugergrupper, man ønsker at nå. Hvis man ikke fanger brugere ved eksisterende formidlingsindsatser, så øger det formentlig ikke kendskabet at gøre mere af det, man allerede gør. Der ligger derfor en opgave i at gentænke kommunikationen, og at tænke strategisk ift. at kommunikere relevant (budskab, kanaler, tone-of-voice, osv.) til bestemte målgrupper, man ønsker at nå.

ANBEFALINGER TIL FREMTIDENS FOLKEBIBLIOTEK

Hvor efterlader disse tendenser det moderne folkebibliotek? Vi tror, at fremtidens folkebiblioteker er:

- **Det professionaliserede bibliotek:** Et folkebibliotek, hvor biblioteket arbejder systematisk, metodisk og strategisk med målgrupper ud fra en bevidstgørelse, italesættelse og beslutning om, hvem vi arbejder med, hvorfor og hvordan. Denne beslutning tages lokalt på hvert enkelt bibliotek, hvor organisationsudvikling ikke kun peger udad mod nye/flere tilbud til borgere, men også indad med et blik på, hvordan branchen og organisationen skal udvikle sig for fortsat at være et relevant tilbud.
- **Det kommunikerende bibliotek:** Et folkebibliotek som er mere udadvendt i branding og formidling af, hvad bibliotekerne er, kan og gør, så biblioteket kan være mere bibliotek for flere. Vi ser en tendens til, at nogle biblioteker kører informationskampagner netop for at gøre opmærksom på tilbuddene og komme det manglende kendskab til livs. Her kan man tænke i nye kanaler og strategier, herunder nye samarbejder, for kommunikation og formidling, da biblioteket ikke nødvendigvis skal formidle mere på de eksisterende kanaler. Det kan være svært at nå et større eller mere divers publikum ved at formidle mere af det samme på de platforme, der allerede bruges i dag, hvis dem, man gerne vil nå, er ikke der.
- **Det samarbejdende bibliotek:** Et folkebibliotek, hvor bibliotekerne i endnu højere grad end nu træder ind som medspiller i de store komplekse samfundsproblemer, det gælder bl.a. forankring af verdensmål, at afhjælpe læsekrisen og mistrivsel. Eksempler er læseklubber mod ensomhed, guidet fælleslæsning med udgangspunkt i, hvad litteraturen kan og Tænketankens projekt "National indsats for læsning" i samarbejde med skoler og PLC'er, som skal sætte en stopper for læsekrisen.

→ **FAKTABOKS**

STOR SAMFUNDSVÆRDI: 71% oplever, at folkebiblioteket har stor samfundsværdi – det gælder uanset om man oplever, at folkebiblioteket har personlig værdi eller ej.

FREMGANG I BIBLIOTEKSBRUG: Mere end halvdelen af danskerne er biblioteksbrugere³, og der ses en fremgang i andelen af hyppige biblioteksbrugere, der er steget fra 35% i 2013 til 41% i 2023.

DIGITAL ACCELERATION: Kendskabet til eReolen og Filmstriben er hhv. tredoblet og fordoblet siden 2013, og den digitale biblioteksbrug er i dag på niveau med den fysiske brug, hhv. 39% og 41%.

DET PRIMÆRE BRUGSFORMÅL på tværs af segmenter er oplevelsesrelaterede lån, dvs. lån af romaner, digte, musik, film og spil. Det gælder for alle ni borgersegmenter at deres primære biblioteksformål er materialelån, hhv. vidensrelateret lån, oplevelsesrelateret lån eller børnerelateret lån.

BIBLIOTEKETS ROLLE OG FUNKTION: Mere end 75% af danskerne mener, at folkebiblioteket primært skal være et sted for opbevaring og formidling af litteratur, læring, dannelse og viden. Men mere end 58% fremhæver også, at de har ønsker og forventninger til folkebiblioteket som et vigtigt kulturelt samlingssted i lokalsamfundet.

TRANSPORTTIDEN PÅVIRKER BIBLIOTEKSBRUGEN. Den største påvirkning på biblioteksbrugen ses, når borgerne har mere end ti minutter til biblioteket med deres foretrukne transportmiddel.

MOTIVATION TIL KULTURFORBRUG: Borgerne motiveres af viden, samvær og interessebaserede fællesskaber ift. kultur- og biblioteksbrug.

---

³ Definition af biblioteksbrugere: Biblioteksbrugere er i denne undersøgelse defineret som danskere over 15 år, der har benyttet det fysiske og/eller digitale folkebibliotek indenfor de seneste tre måneder, mens hyppige biblioteksbrugere er danskere over 15 år, der har benyttet det fysiske og/eller digitale folkebibliotek indenfor den seneste måned.